LAPS/42/2024, 7.5.2024

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta perjantai 10.05.2024 klo 09.45 / VNS 2/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi valtioneuvoston selontekoa yleissopimuksen näkökulmasta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiin kohdistuvien vaikutusten kattava arviointi on ainoa keino tunnistaa lasten oikeuksiin ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät siten, että tehtävät päätökset olisivat lasten edun mukaisia.

- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lastensuojelulain uudistaminen on välttämätön edellytys hybridiyksiköiden käyttöönotolle. Yksiköiden perustaminen ja käyttöönotto vaatii vahvan lainsäädännön tuen.

- Lapsiasiavaltuutettu tunnistaa sijaisten käytön tarpeen sosiaalihuollossa, kun pätevästä ammattihenkilöstöstä on pulaa, mutta myös siitä seuraavat haasteet toiminnalle ja sen laadulle sekä turvallisuudelle.

- Selonteon kirjaus sijaisen kelpoisuusvaatimusten alentamisesta lastensuojelussa on kuitenkin yllättävä ja liian epämääräinen: se vaatii tarkennusta sijaisen koulutuksen osalta ja perusteluja sille, miksi se kohdistuu juuri ja vain lastensuojeluun, jossa osaamisvaatimukset ovat erittäin suuria.

- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että sosiaalityöntekijöiden sijaiskelpoisuusvaatimuksen muutosta on arvioitava kokonaisuutena ja kohdistettava sen perusteella muutos ennemminkin muihin sosiaalityön palveluihin kuin lastensuojeluun.

- Lapsiasiavaltuutettu kannustaa hätäratkaisujen sijaan edistämään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö- ja työnjakomallien kehittämistä ja siirtymään niiden osalta toimenpiteiden toteutusvaiheeseen.

- Lasten ja nuorten terapiatakuun siirto alkamaan 1.5.2025 on perusteltu. Terapiatakuun käytännön toteutukseen liittyy vielä paljon kysymyksiä muun muassa ammattihenkilöiden riittävyydestä, terapiatakuun vaikuttavuuden seurannasta ja valvonnasta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu on tarkastellut valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta 2025–2028 (jälj. VNS) erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta. Huomautamme kuitenkin, että myös esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriötä, sisäministeriötä ja oikeusministeriötä koskevat julkisen talouden päätökset vaikuttavat lasten ja perheiden elämään, arkeen ja hyvinvointiin. Lapsiin ja nuoriin liittyviä toimenpiteitä tulisikin tarkastella kokonaisuutena, hallinnonalojen sisällä ja riippumatta hallinnonrajoista, jotta mahdolliset ristikkäiset ja päällekkäiset vaikutukset kävisivät ilmi.

VNS:ssa puhutaan lapsiin ja nuoriin liittyvästä toimenpidekokonaisuudesta, mutta selonteosta ei käy ilmi, mitä toimenpiteitä ko. kokonaisuuteen kaikkiaan on tarkoitettu sisältyvän. Selonteosta ei voi myöskään päätellä, että julkisen talouden suunnitelma 2025–2028 laadittaessa lapsiin ja nuoriin kohdistuvia (kokonais)vaikutuksia olisi arvioitu.

Viittaamme tässä yhteydessä myös lapsiasiavaltuutetun sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 23.10.2023 antamaan laajaan lausuntoon julkisen talouden suunnitelmasta (2024–2027) ja valtion talousarvioesityksestä.[1] Lausunnossaan lapsiasiavaltuutettu totesi muun muassa, että asiakirjoissa esitetyt lapsivaikutusten arvioinnit ovat hyvin puutteellisia tai arviointi puuttuu kokonaan. Lausunnossa todettiin myös, että lapsiköyhyyden ja toimeentulotuen käytön lisääntyminen tulevat vaarantamaan monet hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet, kuten oppimistason nousun, nuorten mielenterveyden edistämisen, lastensuojelun avopal-

veluja painottavan palvelurakenteen, nuorisorikollisuuden vähentämisen ja syntyvyyden kasvun.

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten kattava arviointi on ainoa keino tunnistaa lasten oikeuksiin ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät siten, että tehtävät päätökset olisivat lasten edun mukaisia.

Lapsiasiavaltuutettu haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota seuraaviin kolmeen asiakokonaisuuteen liittyen julkisen talouden suunnitelmaan 2025–2028.

1) Lastensuojelun hybridimallin käynnistäminen

VNS:n mukaan (s. 41) osana lapsiin ja nuoriin liittyvää toimenpidekokonaisuutta lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen sekä mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palveluihin osoitetaan yhteensä 1 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien. Lapsiasiavaltuutettu pitää kirjausta lähtökohtaisesti myönteisenä.

Lapsiasiavaltuutettu esitti vuoden 2023 vuosikertomuksessaan[2] (s. 12–13), että ”vakavasti väkivaltaisten ja itsetuhoisten lasten auttamiseksi tulee perustaa hydridiyksiköitä, joissa lastensuojelun sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian osaaminen yhdistyvät. Käytännössä yksiköiden tulisi olla hyvinvointialueiden alaisuudessa toimivia lastensuojelulaitoksia, joiden yhteyteen integroidaan lasten- ja nuorisopsykiatriset palvelut yliopistotasoisesta sairaalasta”.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että **lastensuojelulain uudistaminen on välttämätön edellytys hybridiyksiköiden käyttöönotolle**. Yksiköiden perustaminen ja käyttöönotto vaatii vahvan lainsäädännön tuen.

On todennäköistä, että 1 milj. euroa, josta osa on tarkoitettu mielenterveyden chat-palveluihin, ei riitä kokonaan uusien yksiköiden käynnistämiseen. Tässä vaiheessa olisi tärkeää allokoida rahoitusta lastensuojelulain ja muiden lastensuojelun järjestämisen kannalta kriittisten lakien pikaiseen uudistamiseen. Yksiköiden perustaminen olemassa olevien lastensuojelulaitosten yhteyteen, on yksi varteenotettava vaihtoehto. Hybridiyksiköissä hoidon ja huolenpidon tulisi olla pitkäaikaista ja moniammatillista ja asumisen kodinomaista. Lasten ja nuorten tulisi voida elää siellä tavallista arkea ja käydä koulua ilman pelkoa siitä, että he joutuvat kerta toisensa jälkeen siirtymään uuteen paikkaan. He tarvitsevat vaativaa lapsi- ja nuorisopsykiatrista hoitoa ja usein myös lapsille ja nuorille soveltuvaa päihdehoitoa. Lisäksi

on ratkaistava vakavassa rikoskierteessä olevien alaikäisten laitossijoitusten järjestäminen. Tällä hetkellä vakavassa rikoskierteessä oleville lapsille ja nuorille ei ole riittävän tukevaa ja pitkäaikaista hoitomuotoa, sillä tarpeeseen perustetut erityisen huolenpidon osastot antavat hoitoa vain lyhytaikaisesti. Heidän sijoittamisensa psyykkisesti sairaiden tai etenkään pienten lasten kanssa samoille osastoille ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista. Hybridiyksiköitä perustettaessa on tärkeää profiloida yksiköt tarkoin käyttäytymiseltään ja haasteiltaan erilaisten lasten ja lapsiryhmien tarpeisiin.

2) Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden sijaisten kelpoisuusvaatimuksen muutos

VNS:n mukaan (s. 57) yhtenä hyvinvointialueiden toimintaan ja rahoitukseen vaikuttavana tehtävämuutoksena esitetään, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusvaatimusta muutetaan siten, että sosiaalityöntekijöiden sijaisina voivat toimia myös sellaiset henkilöt, jotka ovat opiskelleet sosiaalityötä sivuaineena tai opinnot on suoritettu avoimessa yliopistossa.

Lapsiasiavaltuutettu tunnistaa sijaisten käytön tarpeen sosiaalihuollossa, kun pätevästä ammattihenkilöstöstä on pulaa. Lokakuussa 2023 lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vakansseista oli täyttämättä 13 prosenttia ja 28 prosenttia vakansseista hoiti ns. sijaispätevä työntekijä.[3] Toisin sanoen **41 prosenttia lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden viroista on sellaisia, joissa ei työskentele laillistettu sosiaalityöntekijä.** Näin heikko tilanne heijastuu väistämättä lastensuojelun laatuun. Viimeiset tilastot osoittavat, että lastensuojelutyössä painottuvat yhä enemmän kiireelliset sijoitukset ja viimesijainen sijaishuolto ja samaan aikaan lastensuojelun ja erityisesti lastensuojelun sijaishuollon kustannukset ovat kasvaneet. Vuonna 2022 sijaishuollon kustannukset hätyyttivät jo miljardin euron haamurajaa (978 milj. €).[4] Aiheesta on yllättävän vähän tutkimusta, mutta kokematon ja kouluttamaton työntekijä ei välttämättä kykene arvioimaan ja tarkoituksenmukaisella tavalla tukemaan lastensuojelun tarpeessa olevaa perhettä. Onkin välttämätöntä tunnistaa epäpätevien työntekijöiden käytöstä seuraavat haasteet lastensuojelun toiminnalle ja sen laadulle sekä turvallisuudelle.

VNS:n kirjaus on varsin epämääräinen ottaen huomioon, että nykyisen Valviran sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain 12 §:ää koskevan tulkintaohjeen mukaan sosiaalityöntekijän tehtävissä voi toimia tilapäisesti enintään vuoden ajan sosiaalityöntekijän ammattiin opiskeleva henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelun.[5] Valvira on tiukentanut ohjeistustaan 2023. Aiemman ohjeistuksen

mukaan oli mahdollista palkata sijaiseksi myös henkilöitä, jotka ovat suorittaneet avoimessa yliopistossa hyväksytysti sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun ja lisäksi aiemmin suorittaneet sosionomin tutkinnon tai sosiaalialalle soveltuvan ylemmän yliopistollisen tutkinnon. Muun muassa hyvinvointialueet[6] ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry[7] suhtautuivat Valviran tiukennukseen kriittisesti.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että VNS:n kirjaus jättää epäselväksi, onko tarkoituksena palata Valviran aiemman ohjeistuksen mukaiseen käytäntöön vai onko tarkoitus madaltaa sijaisten koulutusvaatimuksia siihen verrattuna. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että sivuaineena sosiaalityötä opiskelleet tai avoimessa yliopistossa opintoja suorittaneet eivät yleensä ole suorittaneet sosiaalityöntekijän koulutukseen sisältyvää käytännön harjoittelua. Sijaisten kelpoisuusvaatimusten määrittely edellyttääkin huolellista harkitaan lastensuojelun laadun ja sen piirissä olevien lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi.

Lapsiasiavaltuutettu kummeksuu ehdotusta myös siksi, että sijaisten kelpoisuusvaatimusten helpottaminen näyttäisi koskevan **juuri ja vain lastensuojelua**. Sosiaalityöntekijöitä ja heidän sijaisiaan työskentelee paljon muissakin sosiaalihuollon palveluissa, kuten aikuispalveluissa, maahanmuuttopalveluissa, iäkkäiden palveluissa, vammaispalveluissa ja päihdepalveluissa. Julkisen talouden suunnitelmasta ei käy ilmi, miksi sijaisten kelpoisuusvaatimusta ollaan muuttamassa vain lastensuojelussa, joka monilta osin kaikkein vaativinta sosiaalityötä. Tällä ei tarkoiteta, etteikö vaativaa sosiaalityötä tehdä muissakin palveluissa, mutta suunnitelmassa ei oteta kantaa siihen, miksi juuri ja vain lastensuojelussa olisi perusteltua sallia sijaiset, joiden koulutus ja käytännöntyön kokemus olisi vähäisempi kuin muissa palveluissa.

Lastensuojelussa korostuvat työntekijöiden kokemus ja ammattitaito, koska lapset ovat monin tavoin heikommassa asemassa suhteessa aikuisiin, eivätkä he osaa tai pysty vielä samalla tavalla vaatimaan oikeuksiaan toteutettavaksi**.** Lastensuojelussa käytetään myös huomattavaa julkista valtaa ja sovelletaan verrattain monimutkaista lainsäädäntöä, työskennellään lähes kaikkien nimettävissä olevien sosiaalisten ongelmien parissa ja tehdään erittäin vaativaa suhdetyötä. Sosiaalityöntekijä on avainasemassa arvioidessaan perheen tilannetta, lapsen etua ja näille järjestettävää tukea. Sosiaalityöntekijä on myös avainasemassa tekemässä päätöstä siitä, erotetaanko lapsi perheestään. Lastensuojelun professori emerita Marjatta Bardy onkin todennut, että lastensuojelun vaativaa sosiaalityötä vastavalmistuneen ih-

misen ei koskaan pitäisi joutua tekemään ilman kokeneen työntekijän riittävää tukea. Bardy kuvaa lastensuojelun vaativuutta muun muassa seuraavasti: ”Yhteiskunnallisessa työnjaossa lastensuojelu poikkeaa monista muista modernin työelämän töistä. Se kohdistuu pienehköön vaikkakin laajenevaan väestömäärään, mutta kohdattavat pulmat voivat juontua vaativissa tilanteissa koko elämän kirjosta toimeentulosta lukutaitoon, vaatteiden hankinnasta ihmissuhteisiin. Lapsen ”kehityksen ja terveyden” turvaamisessa voidaan tarvita työskentelyä inhimillisen hyvinvoinnin kaikilla ulottuvuuksilla, arjen elinoloissa ja yhteisyyssuhteissa sekä maailmaan orientoitumisessa. Suppeimminkin ymmärretyn lastensuojelun tehtäväkenttä on siis sangen laaja. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on pitää huolta kokonaisuudesta lastensuojeluprosessin alusta sen päättymiseen asti.”[8]

Nyt lastensuojelun sosiaalityö halutaan avata henkilöille, jotka eivät ole edes alalle valmistuneet. Lasten edun ja oikeuksien kannalta tällainen ratkaisu ei voi olla perusteltu. **Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että sosiaalityöntekijöiden sijaisten kelpoisuusvaatimuksen muutosta on arvioitava kokonaisuutena ja kohdistettava sen perusteella muutos enemminkin muihin sosiaalityön palveluihin kuin lastensuojeluun**.

Samalla lapsiasiavaltuutettu muistuttaa vuonna 2023 julkaistusta selvityksestä, jossa luotiin tilannekuvaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstötilanteesta ja annettiin esimerkkejä hyvistä käytännöistä ongelmien ratkaisemiseksi.[9] Lapsiasiavaltuutettu kannustaa hätäratkaisujen sijaan edistämään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö- ja työnjakomallien kehittämistä ja siirtymään niiden osalta toimenpiteiden toteutusvaiheeseen. Tässä yhteydessä on mainittava esimerkiksi ammattikorkeakouluista valmistuneiden sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden välisen työnjaon kehittäminen ja erityisesti ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet sosionomit, joiden osaamista ei hyödynnetä täysipainoisesti sosiaalityön järjestämisessä ja joiden asema työmarkkinoilla on epämääräinen.[10] On erikoista, että korkeasti koulutetut sosionomit jätetään syrjään ja sosiaalityöntekijän sijaiskelpoisuus avataan sen sijaan opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet sosiaalityön opintojaksoja avoimessa yliopistossa. On syytä huomata, että avoimessa yliopistossa voi maksua vastaan opiskella kuka tahansa, vaikka opetus siellä sinänsä onkin hyvin korkeatasoista. Lisäksi näistä opinnoista hyvin usein puuttuu sosiaalityön käytännön kannalta erittäin tärkeä harjoittelujakso. Ammattikorkeakouluihin edellytetään sen sijaan soveltuvuutta alalle sekä opintoihin liittyvien harjoittelujaksojen suorittamista.

Yhteenvetona lapsiasiavaltuutettu toteaa, että sijaisten kelpoisuuden muutoksia ei tule tehdä kevyin perustein tai valtiontalouden tilaan vedoten, vaan asiakkaiden eli lasten asemaa ja oikeuksia huolellisesti arvioiden.

3) Lasten ja nuorten terapiatakuun siirto toukokuuhun 2025

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lasten ja nuorten terapiatakuun siirto alkamaan viisi kuukautta myöhemmin 15.2025 alkaen on perusteltua. Se antaa jonkin verran mahdollisuuksia varautua terapiatakuun toteutuksen suunnitteluun ja käynnistämiseen.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kysyntä on selkeästi lisääntynyt. Kun matalan kynnyksen apua ei ole saatavilla, ongelmat vaikeutuvat ja lapset ja nuorten ohjautuvat viimesijaisiin palveluihin, erikoissairaanhoitoon ja lastensuojeluun. Viimesijaiset palvelut ovat kaikkein kalliimpia. Tarve matalan kynnyksen avulle ja tuelle on siis selkeä. Lapsiasiavaltuutettu nosti terapiatakuuta koskevassa sosiaali- ja terveysministeriön kuulemistilaisuudessa 5.4.2024 kuitenkin esiin seuraavia kriittisiä näkökohtia, joita terapiatakuun valmistelussa ei riittävästi ole pohdittu:

- Voidaanko (lyhyt)terapian keinoin hoitaa oireiden taustalla vaikuttavia ongelmia, kuten kiusaamisen, väkivallan ja yksinäisyyden kokemuksia, toimeentulon vaikeuksia, itsenäistymisen kysymyksiä ym., jotka nuoria usein kuormittavat?

- Miten ratkaistaan riippuvuussairauksien hoitamattomuus (syömishäiriöt, rahapelit, päihteet)?

- Hyvinvointialueet vastaavat menetelmien arvioinnista, osaamisen ylläpidosta ja suunnitelmallisesta käyttöönotosta – miten turvataan yhdenvertaisuus?

- Miten turvataan menetelmien ja niihin kouluttamisen laatu?

Merkittävänä haasteena on ammattihenkilöpula, jota esimerkiksi edellä käsitellyssä sosiaalityöntekijöiden sijaiskelpoisuutta koskevassa muutoksessa yritetään helpottaa. Terapiatakuu voi kuitenkin tehdä tilanteen aiempaakin vaikeammaksi: jo nykyisellään puuttuu tuhansia sairaanhoitajia, lasten ja nuorten psykiatreja, psykologeja ja sosiaalityötekijöitä. Yli kolmannes nykyisistä psykoterapeuteista on yli 65-vuotaita. Kun olemassa olevat ammattihenkilöt ryhtyvät kouluttautumaan terapeuteiksi ja/tai tekevät terapiatyötä (osittain) työajallaan, herää perusteltu kysymys siitä, kuka tekee perustyön. Käytännön työn järjestämiseen

liittyen tulee myös selvittää valvontaan ja terapian vaikuttavuuden seurantaa liittyvät kysymykset.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että kaikessa päätöksenteossa on tehtävä kattava lapsivaikutusten arviointi, tässä tapauksessa sekä terapiatakuun piirissä olevien lasten että myös niiden lasten osalta, jotka terapian piiriin eivät pääse.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että kansalaisjärjestöjen vastuulla on merkittävä osa etenkin ennaltaehkäisevästä, matalan kynnyksen ja erityisosaamista vaativien lasten ja nuorten palveluista. Järjestöt tekevät vaikuttavaa työtä ja usein tavoittavat lapset ja nuoret tehokkaasti. On erittäin lyhytnäköistä heikentää kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä vähentämällä niiden taloudellista tukea ilman, että leikkauspäätökset perustuvat huolelliseen lapsivaikutusten arviointiin, johon sisältyy myös vaihtoehtoisten toimintatapojen punninta. Pahimmillaan toivotut säästöt voivat muodostua aiempaa suuremmiksi kustannuksiksi lasten ja nuorten viimesijaisissa palveluissa.

Jyväskylässä 7.5.2024

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
juristi

---

[1] Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioesityksen sosiaaliturvan muutosten yhteisvaikutusten sekä hoitoon pääsyn (ml. mielenterveyspalvelut) näkökulmasta. 23.10.2023. https://lapsiasia.fi/-/laps_lausunto_stv_he412023vp

[2] Toteutuuko lapsen oikeus terveyteen? : Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2023. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-835-8

[3] Lastensuojelun henkilöstömitoitus lokakuussa 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147927/Tr_69_23_Henkil%c3%b6st%c3%b6mitoitus_lokakuu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[4] Lastensuojelu 2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[5] Sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimiminen tilapäisesti. https://valvira.fi/ammattioikeudet/sosiaalihuollon-tehtavissa-toimiminen

[6] Hyvinvointialueiden kannanotto Valviran ohjeeseen sosiaalityön sijaiskelpoisuuden tiukennuksista ja ehdotus mitoitussäännöksen voimaantulon siirtämisestä. 19.10.2023. Verkossa https://www.hel.fi/static/sote/ajankohtaista/Hyvinvointialueiden-kannanotto-tilapaisesti-sosiaalityoss%C3%A4-toimivat.pdf (luettu 6.5.2024).

[7] Talentia Valviran linjauksesta opiskelijoista tilapäisinä sosiaalityöntekijöinä. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2023/10/talentia-valviran-linjauksesta-opiskelijoista-tilapaisina-sosiaalityontekijoina.pdf (luettu 6.5.2024).

[8] Bardy, Marjatta (toim.)(2013). Lastensuojelun ytimissä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7

[9] Hellman, Nea (2023). Yhteistyö- ja työnjakomallit sosiaali- ja terveydenhuollossa Selvitystyö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 7:2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164636/STM_2023_7_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[10] Ibid.